

ФІНАНСОВА ПІДСИСТЕМА ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ: СУТНІСТЬ, МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ ЇХ ЕФЕКТИВНІСТЮ

I. М. МЕЛЬНИК, кандидат економічних наук, доцент
(Львівський торговельно-економічний університет);

I. В. ТИТАРЕНКО

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. *Мета статті* полягає у визначенні місця і ролі фінансової підсистеми в загальній системі підприємства та її впливу на ефективність його діяльності. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених у статті завдань* здійснено за допомогою таких загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: аналізу та синтезу, систематизації та узагальнення, діалектичного підходу. **Результати.** *Визначено місце й роль фінансової підсистеми в загальній системі підприємства, її вплив на ефективність його діяльності та особливості управління нею; визначено сутність підприємства як системи, його складових, ідентифіковано та встановлено взаємозв'язок між такими поняттями як організація, система і підприємство. Практична значущість результатів дослідження.* У статті обґрунтовано, що відносини, які формуються і здійснюються як ззовні, так і всередині підприємства, опосередковані певними коштами. Для підприємства це означає, що відносини, які виникають у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання, пов'язані з використанням фінансових ресурсів. Вирішенню цих завдань і сприяє відповідним чином сформована та керована фінансова підсистема суб'єкта господарювання, а управління даною системою створює всі умови для ефективного впливу на одержання фінансових результатів діяльності. Основні наукові положення статті можна використовувати у практиці управління підприємствами та організаціями різних форм власності.

Ключові слова: підприємства, організації, споживча кооперація, управління, фінансова підсистема, система управління, фінансовий результат, фінансові потоки.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Питання теоретичного обґрунтування доцільності використання системного підходу до управління підприємством, визначення його як організації і системи та виокремлення окремих складових, а також особливостей управління ними знайшли своє відображення у роботах як українських науковців (О. Березіна, С. Борсука, В. Власенка, В. Герасимчука, Ю. Внукова, В. Клюковкіна, І. Маркіної, В. Миронюка, Г. Назарової, В. Гриньової, С. Фомічова, І. Падоріна, О. Поважного, М. Рогози, В. Тка-

ченко, М. Чумаченка, І. Королькова, О. Кузьміна, В. Голікова, Л. Шимановської-Діанич), так і зарубіжних учених (О. Аганбегяна, В. Афанасьєва, В. Гегеля, О. Козлової, С. Каменіцера, Г. Кіпермана, Е. Кларка, І. Кузнєцова, Г. Егізаряна, В. Огвоздіна, В. Олігіна-Нестерова, М. Федоренка, І. Сігова, Ф. Русінова, В. Спіцнаделя, А. Файоля, Г. Емерсона, Ф. Тейлора, А. Фейгенбаума, Р. Акоффа, Р. Ентоні, Д. Кампанелли, В. Демінга).

Результати досліджень вищезазначених науковців доводять, що підприємство як об'єкт управління можна розглядати і як організацію, і як систему, яка складається з певних еле-

ментів та підсистем, що взаємодіють між собою, а також як активну систему, що має тісні взаємозв'язки із зовнішнім середовищем, є не тільки залежною від нього, але й може впливати на нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Що стосується наукових досліджень, які присвячені виокремленню фінансової підсистеми як складової загальної системи підприємства, визначенню її ролі, функцій та формуванню відповідних підходів до управління нею, то найбільш значущими є праці Л. А. Бернстайн, Є. Брігхем, І. О. Бланка, П. В. Журавльова, Є. Є. Іоніна, В. В. Ковальова, Л. А. Костирко, О. П. Крайник, Г. В. Осовської, К. І. Редченко, Дж. Г. Сігела, В. П. Сладкевич, Дж. К. Шим, у яких визначено: головну мету управління фінансово-економічною підсистемою підприємства – зростання ринкової вартості; основні завдання для досягнення мети, серед яких: забезпечення фінансової стійкості підприємства, підтримка постійної платоспроможності, максимізація прибутку, мінімізація ризиків; функції управління підсистемою, зокрема, розробка стратегії, створення відповідних організаційних структур, формування інформаційних систем, аналіз, планування і контроль діяльності за основними напрямками.

Разом із цим потребують більш детального вивчення питання підвищення ефективності управління фінансовою підсистемою підприємства через удосконалення його забезпечення, зокрема інформаційного та кадрового, формування відповідної системи й уточнення функцій управління. Проте, для того, щоб вирішити ці питання і встановити місце та роль фінансової підсистеми в загальній системі підприємства та особливостей управління нею, спочатку необхідно визначитися із сутністю підприємства як системи, його складовими, та детально розглянути низку категорій теорій систем та організації. Це дозволить нам ідентифікувати та встановити взаємозв'язок між такими поняттями, як «організація», «система» і «підприємство».

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні сутності, місця та ролі фінансової підсистеми підприємств у цілому та споживчої кооперації зокрема та її значення в управлінні їх ефективністю.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналізуючи праці науковців [1–4, 6], можна зазначити, що у процесі історичного розвитку теорій систем та організації були різні спроби ідентифікувати ці поняття. Перша спроба ґрунтувалась на ідеї доцільності, прихильники якої зазначали, що організація – це доцільне поєднання частин цілого для досягнення певної мети або навіть певний соціальний механізм для реалізації організаційних, групових та індивідуальних цілей.

О. Богданов [7] уважав, що організація – це певна цілісність, яка не може бути зведеною до простої арифметичної суми елементів, що її складають. Це цілісність, яка завжди є більшою або меншою за суму двох частин (усе залежить від ефективності зв'язків).

Що стосується такої категорії, як «система», то, ґрунтуючись на основних положеннях теорії систем, засновником якої був Людвіг фон Берталанфі [6], – це певна сукупність внутрішньо взаємозалежних частин.

Щодо сутності такої категорії, як «підприємство», то варто зазначити, що в умовах ринкової економіки підприємство є основною ланкою всієї економіки, оскільки саме на цьому рівні створюється необхідна суспільству продукція і виявляються послуги. Підприємство – це організаційно відособлений, самостійно господарюючий суб'єкт виробничої сфери народного господарства, який виробляє і реалізує продукцію, виконує роботи промислового характеру або надає платні послуги [10].

Соціально-економічна роль і сутність підприємства в умовах ринку істотно змінюється. Незалежно від організаційно-правової форми, кожне підприємство є одночасно складною системою. Це пов'язано з тим, що сума властивостей елементів, які входять у систему, не дорівнює властивостям самої системи. Крім того, прийнято вважати, що підприємство є відкритою системою, тобто системою, яка обмінюється з навколишнім середовищем енергією й інформацією. Відкрита система постійно пристосовується до умов, що змінюються, а це забезпечує їй економічну стійкість [6].

У свою чергу, управління такою системою визначається й обмежується властивостями двох типів: базовими властивостями, які характерні для будь-яких типів систем; специфічними властивостями, які характеризують

конкретні види систем, зокрема соціально-економічні.

Оскільки будь-яка система є сукупністю взаємопов'язаних елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, то вона розпадається на функціонально та структурно обмежені блоки елементів – підсистеми. Ці підсистеми охоплюють різні стадії і функції як виробничого, так і будь-якого іншого процесу, що відбувається в межах системи, накладаючи на неї специфічні властивості: багатофункціональність, тобто потенційна здатність системи реалізовувати певні функції за заданої структури. Ця властивість виявляється через гнучкість, стійкість, надійність і адаптацію систем.

При цьому якість виконання характеризується величиною відхилення фактичного значення виробничого параметра від його заданого значення; адаптивність, тобто фактична зміна цілей функціонування, – за зміни умов функціонування системи. Звідси витікає нестабільність системи.

Підприємство, як будь-яка система, складається з комплексу більш простих систем, що виконують певні функції. У виробничо-технічному відношенні підприємство є техніко-технологічним комплексом, системою робочих машин і механізмів, підібраних пропорційно за кількістю і потужністю відповідно до видів продукції (виконуваних робіт, послуг), що випускається, технології її виготовлення й обсягів випуску.

Організаційно підприємство є первинною ланкою певної сфери діяльності, одиницею національної економіки з визначеними внутрішньою структурою, зовнішнім середовищем, закономірностями функціонування і розвитку. Організаційна система підприємства включає виробничу й організаційну структуру управління підприємством і виробничими підрозділами, а також зв'язки між виробництвом та управлінням, між підприємством і зовнішніми організаціями.

У соціальному відношенні підприємство виступає як соціальна підсистема суспільства, саме на ньому здійснюється взаємодія суспільних, колективних та особистих інтересів, складаються відносини колективізму та взаємодопомоги.

Економічно підприємство є відособленою ланкою економіки країни, що володіє певною оперативно-господарською самостійністю, і

таким, що здійснює свою діяльність на основі комерційного розрахунку. Економічна підсистема підприємства включає економічні відносини підприємства з державою, державним бюджетом, вищою керівною організацією, постачальниками, споживачами, банками.

В інформаційному відношенні підприємство – складна динамічна система, що характеризується великим обсягом, інтенсивністю і різною спрямованістю інформаційних зв'язків між підсистемами й елементами, які постійно обмінюються із зовнішнім середовищем різною інформацією. Інформаційна система підприємства включає планову, звітну, нормативно-технічну документацію, а також різну інформацію (письмову, усну тощо), що характеризує стан і рух компонентів підприємства.

В екологічному відношенні підприємство є виробничо-екологічною системою, яка взаємодіє із зовнішнім середовищем через матеріально-енергетичний обмін.

В адміністративно-правовому відношенні підприємство виступає як юридична особа із правами й обов'язками, законодавчо встановленими державою.

Отже, у кінцевому рахунку вважаємо, що підприємство представляє собою складну систему, тобто сукупність взаємопов'язаних частин, які формують цілісність для досягнення певної мети. Крім того, проведений нами аналіз наукових праць, які присвячені питанням класифікації систем та визначенню їх видів і типів [20, 21], дозволив стверджувати, що підприємство можна зарахувати до соціально-економічних систем. Підставою для цього були результати дослідження низки наукових праць [8, 9, 11, 15]:

– по-перше, якщо говорити про довготривалість об'єднання людей та інших ресурсів у межах конкретної організації, наголошуючи при цьому на господарській діяльності й економічному характері цих взаємостосунків, мова йде про створення і функціонування відповідної організаційної форми – підприємства;

– по-друге, економічна сутність такої організації виявляється як певна економічна реальність у поєднанні матеріальних, фінансових, людських та інформаційних ресурсів із метою виробництва товарів або послуг у межах конкретного підприємства як суб'єкта економіки, які, у свою чергу, призначені для подальшого продажу іншим суб'єктам економіки – підпри-

ємствам, громадянам тощо з метою задоволення їх потреб та одержання прибутку;

– по-третє, соціальна сутність підприємства як системи виявляється у формі соціальних норм і правил, що забезпечують інтеграцію організації і задоволення соціальних потреб працівників, споживачів і власників організації. Центральне місце тут посідають соціальні цінності, норми, статуси, ролі, які сприяють включенню людини в колектив (підтримка згуртованості та зняття напруги в разі взаємодії частин системи, що є її внутрішньою проблемою [5, 8, 12, 13, 19, 21].

Аналіз наукових праць вищезазначених науковців дозволив зробити висновок, що, до-

сліджуючи підприємство як систему, вони розглядали його з функціональної, виробничо-технічної, організаційної, соціальної, економічної, інформаційної, екологічної, адміністративно-правової та інших точок зору. Узагальнення наукових напрацювань цих учених дає підстави говорити про таке:

– розглядаючи підприємство з функціональної точки зору, тобто використовуючи функціональний підхід, вищезазначені науковці найчастіше виділяють такі його функції: виробнича, економічна, інноваційна, інвестиційна, ресурсна, містоутворююча, соціальна, розвиваюча, інформаційна, антикризова, консолідуюча, маркетингова тощо (рис. 1);

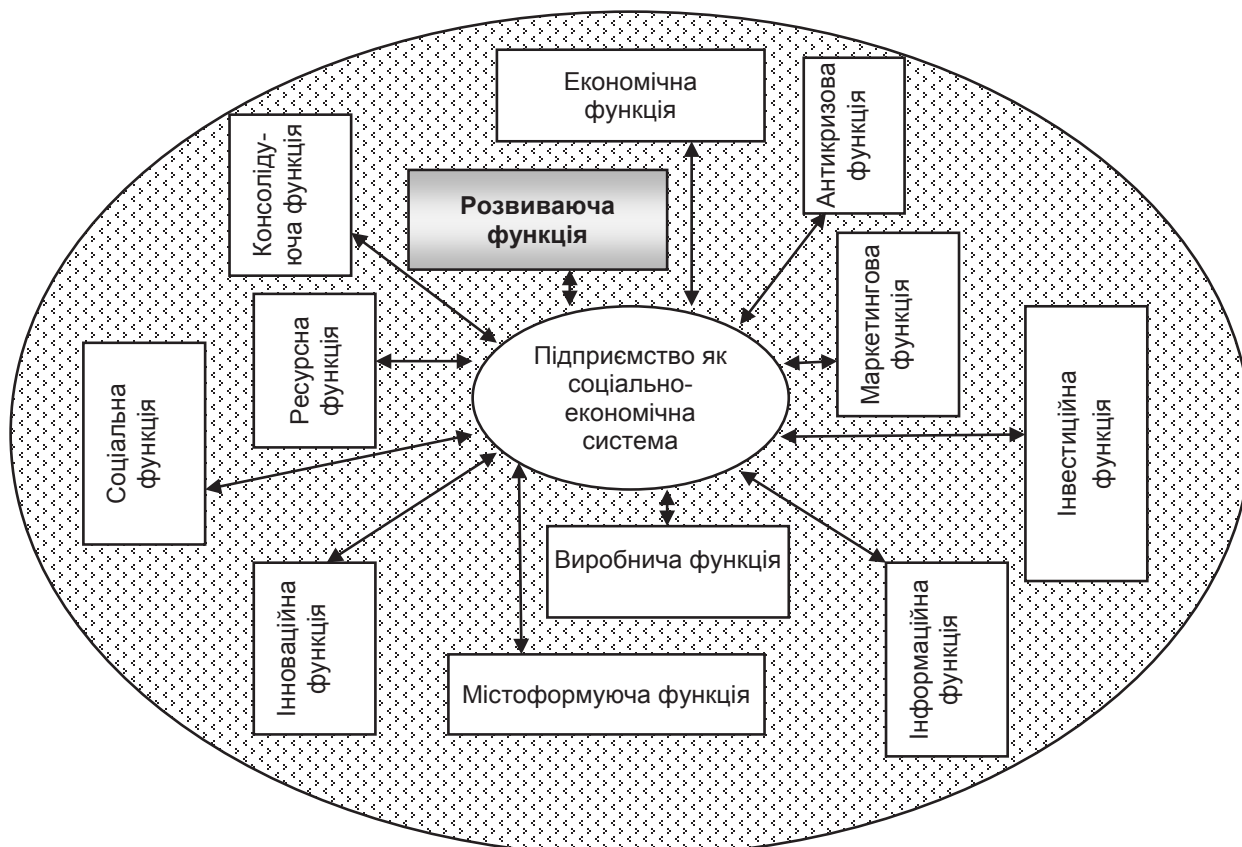


Рис. 1. Перелік основних функцій підприємства [21]

– розглядаючи підприємство з виробничо-технічної точки зору й використовуючи маркетинговий підхід, учені звертають увагу на те, що воно як виробничо-технічна система може функціонувати тільки за наявності попиту на його продукцію з боку споживачів (рис. 2).

Крім того, серед науковців існують думки щодо доцільності виокремлення екологічної підсистеми, підсистеми якості, адміністративної підсистеми або підсистеми менеджменту й організаційної культури як підсистеми [16–19].

При цьому кожен із науковців стверджує, що виокремлені ними складові впливають на результативність та ефективність діяльності підприємства.

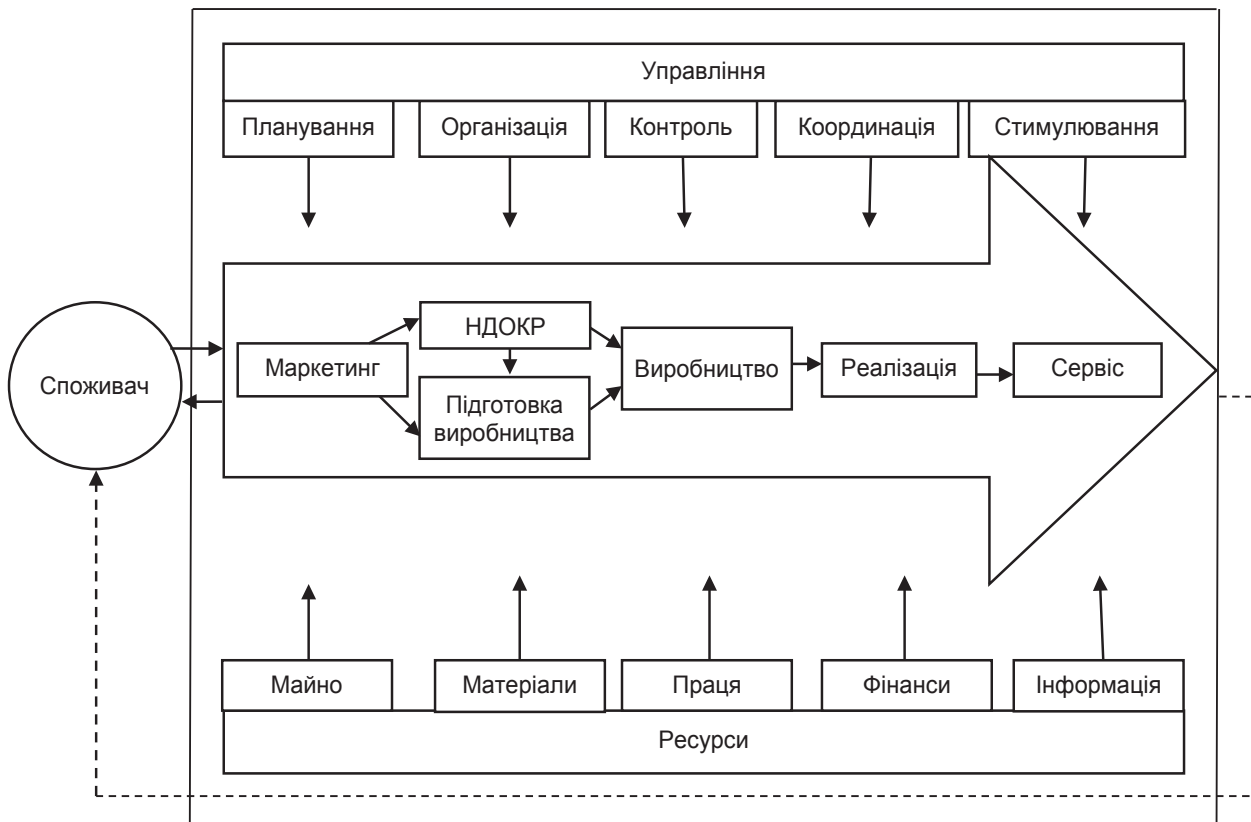


Рис. 2. Умовна схема функціонування підприємства як виробничо-технічної системи [14]

Розвиваючи питання щодо підходів до розподілу підприємства, у тому числі й досліджуваних нами підприємств та організації споживчої кооперації, на підсистеми, пропонуємо використовувати два додаткових теоретичних

підходи. Перший підхід – управлінський. Він передбачає, що підприємство поділяється на чотири підсистеми (технологічна, організаційна (процес), соціальна (персонал) та економічна), які тісно пов’язані між собою (рис. 3).

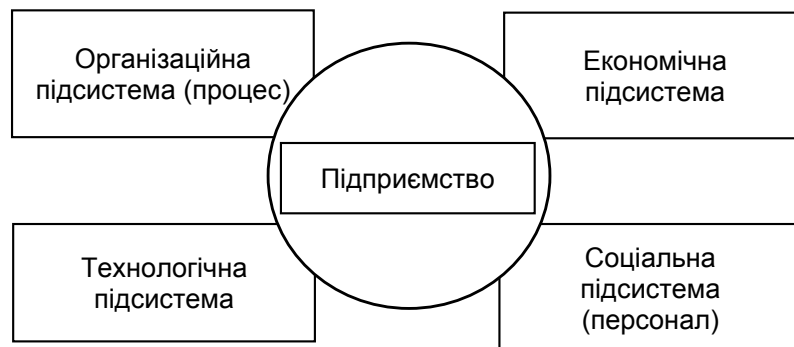


Рис. 3. Управлінський підхід до розподілу підприємства на підсистеми

Цей варіант призначений для цілей управління і дозволяє визначити та проаналізувати зв'язок між підсистемами та їх поведінкою на різних етапах життєвого циклу підприємства.

Другий підхід – ресурсний. Відповідно до нього в якості головних підсистем підприємства можна виділити організаційну та соціально-економічну, які одночасно виступають як середовище, тобто місце, де відбувається взаємодія економічних об'єктів і протікають

економічні процеси, і до складу яких входять такі підсистеми: позаоборотні нефінансові активи, оборотні матеріальні активи, персонал і фінанси, які одночасно виступають як ресурси (рис. 4).

Досліджуючи призначення складових системи підприємства, слід указати, що кожна з них має вагоме значення, проте, урахувавши тему та завдання нашого дослідження, більше уваги приділимо саме фінансовій підсистемі.

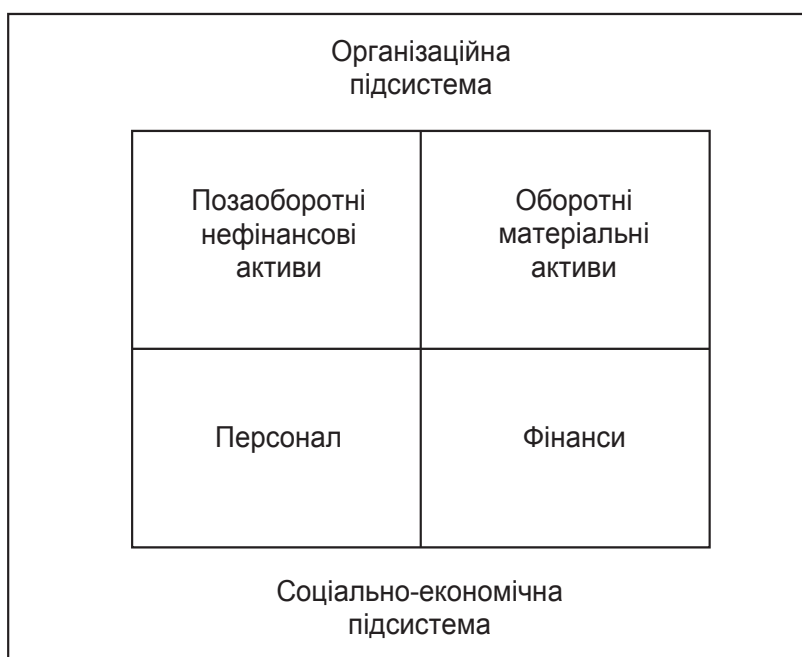


Рис. 4. Ресурсний підхід до розподілу підприємства на підсистеми

На нашу думку, під час розподілу підприємств, зокрема тих, що належать до системи споживчої кооперації, на підсистеми найбільш придатним є саме ресурсний підхід, адже однією з цілей діяльності підприємства є отримання прибутку та його максимізація в майбутньому, а досконале виконання основних функцій (виробничих, економічних, соціальних, інноваційних, інвестиційних тощо) дозволяє підприємству розвиватися в умовах

мінливості зовнішнього середовища та протидіяти кризовим явищам.

Погоджуючись із цією думкою й узагальнюючи результати проведеного дослідження, скориставшись ресурсним підходом, уважимо за можливе надати наше бачення щодо складових підприємства та організації споживчої кооперації як соціально-економічної системи (рис. 5).

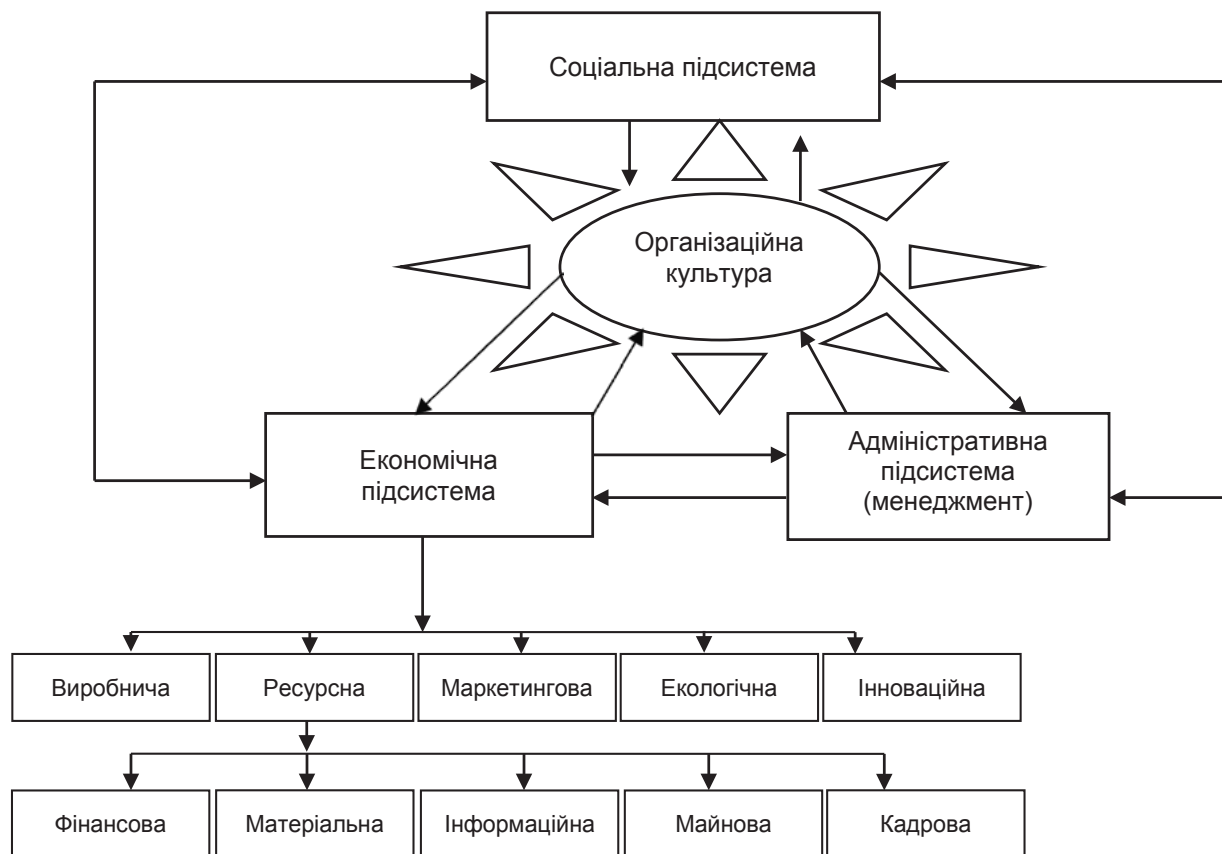


Рис. 5. Складові підприємств та організацій споживчої кооперації як соціально-економічної системи та їх взаємодія [удосконалено автором на основі [21]]

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямку. Отже, підводячи попередні підсумки, можна зазначити, що будь-яке підприємство, у тому числі й досліджувані нами підприємства та організації споживчої кооперації, представляє собою відкриту соціально-економічну систему, яка складається з багатьох взаємозалежних частин, що досить тісно пов'язані із зовнішнім середовищем.

Підприємство складається з підсистем, при цьому має внутрішні й зовнішні характеристики. Поведінка та характеристика кожної такої підсистеми визначаються залежно від способу розподілу підприємства на підсистеми, а спосіб розподілу обирається відповідно до певного підходу.

Відповідно до цього однією з важливих складових загальної системи підприємства є ресурсна компонента, до якої належить і виокремлена нами фінансова підсистема. Ця підсистема має включати в себе всі фінансові

ресурси підприємства: необоротні та оборотні активи; власний, залучений та позиковий капітал; фінансові результати діяльності підприємства; грошові потоки підприємства тощо.

Сучасні умови господарювання зайвий раз підтверджують, що відносини, які формуються і здійснюються як ззовні, так і всередині підприємства, опосередковані певними коштами. Для підприємства це означає, що відносини, які виникають у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання, пов'язані з використанням фінансових ресурсів. Вирішенню цих завдань і сприяє відповідним чином сформована та керована фінансова підсистема суб'єкта господарювання, а управління цією системою створює всі умови для ефективного впливу на одержання фінансових результатів діяльності. Крім того, фінансова підсистема підприємства має забезпечувати організацію фінансових потоків із метою найбільш ефективного використання власного й залученого капіталу та одержання максимального прибутку.

Наступним кроком нашого дослідження буде встановлення сутності й особливостей управління фінансовою підсистемою підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

- Аббасов А. Ф. Соотношение категории и принципов системно-целостной проблематики / А. Ф. Аббасов. – Баку : [б.в.], 1987. – 117 с.
- Аверьянов А. Н. Системное познание мира: методологические проблемы / А. Н. Аверьянов. – Москва : Политиздат, 1985. – 263 с.
- Арджирис К. Организационное научение / К. Арджирис. – Москва : ИНФРА-М, 2004. – 563 с.
- Афанасьев В. Г. Системность и общество / В. Г. Афанасьев. – Москва : Политиздат, 1980. – 368 с.
- Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия : [монография] / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка. – Харьков : Изд. дом «ИНЖЭК», 2003. – 184 с.
- Берталанфи Л. Общая теория систем – обзор проблем и результатов / Л. Берталанфи // Системные исследования : ежегодник. – Москва : [б. и.], 1969. – 437 с.
- Богданов А. А. Тектология. Всеобщая организационная наука : в 2 кн. / А. А. Богданов. – Москва : Экономика, 1989. – Кн. 1. – 306 с.
- Герасимчук В. Г. Развитие предприятия: диагностика, стратегия, эффективность : монография / В. Г. Герасимчук. – Київ : Вища школа, 1995. – 167 с.
- Гибсон Дж. Л. Организации: поведение, структура, процессы : пер. с англ. : учеб. для вузов / Джеймс Л. Гибсон, Джон Иванцевич, Джеймс Доннели. – 8-е изд. – Москва : ИНФРА-М, 2000. – 662 с.
- Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : прийнятий 16 січ. 2003 р. № 436-IV. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.05.2016). – Назва з екрана.
- Задачи управления в социальных и экономических системах / В. Н. Бурков, И. В. Буркова, И. А. Гордидзе [и др.]. – Москва : Синтег, 2005. – 256 с.
- Козаченко А. В. Управление крупным предприятием : монография / А. В. Козаченко, А. Н. Ляшенко, И. Ю. Ладыко. – Киев : Либра, 2006. – 384 с.
- Контролювання та регулювання економічного розвитку підприємства: проблеми, методологічні та прикладні аспекти : монографія / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, Н. О. Шпак, В. А. Новицький. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006. – 148 с.
- Курочкин А. С. Организация производства : учеб. пособие / А. С. Курочкин. – Киев : МАУП, 2001. – 216 с.
- Мильнер Б. З. Теория организации : учебник / Б. З. Мильнер. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2000. – 480 с.
- Моделирование управления развитием предприятий : монография / Н. Н. Лепа, Р. Н. Лепа, А. И. Пушкарь. – Донецк : Юго-Восток, Лтд, 2005. – 348 с.
- Некрасов С. И. Факторы организационного развития предприятий : монография / С. И. Некрасов, Н. А. Некрасова, О. В. Бусыгин. – Москва : Изд. дом «Академия естествознания», 2009. – 80 с.
- Потрашкова Л. В. Моделювання управління розвитком підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02 «Економіко-математичне моделювання» / Людмила Володимирівна Потрашкова; Харк. держ. екон. ун-т. – Харків, 2002. – 20 с.
- Расвнева О. В. Управление развитием предприятия: методология, механизмы, модели: монография / О. В. Расвнева. – Харків : ВД «ИНЖЕК», 2006. – 496 с.
- Шимановська-Діанич Л. М. Організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємств та організацій споживчої кооперації України: теорія і практика :

монографія / Л. М. Шимановська-Діанич, В. А. Власенко. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2010. – 341 с.

21. Шимановська-Діанич Л. М. Управління розвитком персоналу організацій: теорія і практика : монографія / Л. М. Шимановська-Діанич. – Полтава : РВЦ ПУЕТ, 2011. – 430 с.

REFERENCES

1. Abbasov, A. F. (1987). *Sootnoshenie kategoriy i principov sistemno-celostnoy problematiki [Ratio categories and principles of system-holistic perspective]*. Baku [in Russian].
2. Averiyarov, A. N. (1985). *Sistemnoe poznanie mira: metodologicheskie problemy [Knowledge of the world: methodological issues]*. Moscow: Politizdat [in Russian].
3. Ardziris, K. (2004). *Organizacionnoe naucheniye [Organizational learning]*. Moscow: INFRA-M [in Russian].
4. Afanasiev, V. G. (1980). *Sistemnost i obshestvo [System and Society]*. Moscow: Politizdat [in Russian].
5. Afanasiev, N. V. (2003). *Upravlenie razvitiem predpriyatiya [Management enterprise development]*. Kharkiv: Izd.Dom «INZEK» [in Russian].
6. Bertalanfi, L. (1969). Obshaya teoriya system – obzor problem i rezultatov [General Systems Theory – overview of the problems and the results]. *Sistemnie issledovaniya: ezegodnik – Systems Research Yearbook*, (437 p.). Moscow [in Russian].
7. Bogdanov, A. A. (1989). *Tektologiya. Vsejshaya organizacionnaya nauka [Tectology. Universal organizational science]*. (Vols. 1-2). Moscow: Ekonomika [in Russian].
8. Gerasimchuk, V. G. (1995). *Pozvitok pidpriemstva: diagnostuka, strategiya, eaektivnist [Company Development: diagnosis, strategy, efficiency]*. Kyiv: Vischa shkola [in Ukrainian].
9. Gibson, Dg.L., Ivancevich, Dg. & Donnelli, Dg. (2000). *Organizacii: povedenie, struktura, processi [Organizations: behavior, structure, processes]*. (8 ed., rev.). Moscow: INFRA-M [in Russian].
10. Gospodarskiy kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine] (2003, January 16) Retrieved from: <http://www.zakon.rada.gov.ua> (accessed 18 May 2012) [in Ukrainian].
11. Burcov, V. N., Burcova, I. V. & Gorgidze, I. A. (Eds.). (2005). *Zadachi upravleniya v socialnih i ekonomicheskikh sistemah [Control problems in social and economic systems]*. Moscow: Sinteg [in Russian].
12. Kozachenko, A. V., Lyashko, A. N., & Ladiko I. U. (2006). *Upravlenie krupnim predpriyatiem [Large enterprise management]*. Kyiv: Libra [in Russian].
13. Kuzmin, O. E., Knyas, S. V., Shpak, N. O., & Novickiy, V. A. (Eds.). (2006). *Kontroluvannya ta reguluvannya ekonomichnogo rozvitku pidpriemstva: problem, metodologichni ta prikladni aspekty [Control and regulation of economic enterprise development: problems, methodological and applied aspects]*. Lviv: Vid-vo Nac.un-tu «Lvivska politehnika» [in Ukrainian].
14. Kurochkin, A. S. (2001). *Organizaciya proizvodstva [Production Organization]*. Kyiv: MAUP [in Russian].
15. Milner, B. Z. (2000). *Teoriya organizacii [Organization Theory]* (2nd ed. rev.). Moscow: INFRA-M [in Russian].
16. Lepa, N. N., Lepa, R. N. & Pushkar A.I. (Eds.). (2005). *Modelirovanie upravleniya razvitiem predpriyatiy [Modelling of management of development of enterprises]*. Donetsk: Ugo-Vostok, Ltd [in Russian].
17. Nekrasov, S. I., Nekrasova, N. A. & Busigin O. V. (2009). *Faktori organizacionnogo razvitiya predpriyatiy [Factors of the enterprises organizational development]*. Moscow: Izd. dom «Akadimiya easteatvoznaniya» [in Russian].
18. Potrashkova, L. V. (2002). Modeluvannya upravlinniya rozvitkom pidpriemstva [Modelling of the company development management] *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv: Hark.derz.kon.un-t [in Ukrainian].

19. Raevneva, O. V. (2006). *Upravlinniya rozvitkom pidpriemstva: metodologiya, mehanizmi, modeli [Company Development Management: methodology, tools, models]*. Kharkiv: VD «INZEK» [in Ukrainian].
20. Shymanovska-Dianich, L. M. & Vlasenko, V. A. (2010). *Organizatsiyno-ekonomichniy mehanizm upravlinnya rozvitkom pidpriemstva ta organizatsiy spozshivchoyi kooperatsii Ukrainy: teoriya i praktika [Organizational-economic mechanism of development of the enterprises and organizations of consumer cooperatives in Ukraine: theory and practice]*. Poltava: RVC PUET [in Ukrainian].
21. Shymanovska-Dianich, L. M. (2011). *Upravlinnya rozvitkom personalu organizatsiy: teoriya i praktika [Personnel management development in organizations]*. Poltava: RVC PUET [in Ukrainian].

И. М. Мельник, кандидат экономических наук, доцент (Львовский торгово-экономический университет); **И. В. Титаренко** (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Финансовая подсистема предприятий и организаций потребительской кооперации: сущность, место и значение в управлении их эффективностью.**

Аннотация. Цель статьи заключается в определении места и роли финансовой подсистемы в общей системе предприятия и её влияния на эффективность его деятельности. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких общенаучных и специальных методов исследования: анализа и синтеза, систематизации и обобщения, диалектического подхода. **Результаты.** Определено место и роль финансовой подсистемы в общей системе предприятия и ее влияние на эффективность его деятельности и особенностей управления ею; определена сущность предприятия как системы, его составляющих, идентифицированы и установлена взаимосвязь между такими понятиями как организация, система и предприятие. **Практическая значимость результатов исследования.** В статье обосновано, что отношения, которые формируются и осуществляются как снаружи, так и внутри предприятия, опосредствованы определенными средствами. Для предприятия это означает, что совокупность отношений, возникающих в процессе производства, распределения, обмена и потребления, связаны с использованием финансовых ресурсов. Решению этих задач и способствует соответствующим образом сформированная и управляемая финансовая подсистема предприятия, а управление данной системой создает все условия для эффективного воздействия на получение финансовых результатов деятельности. Основные научные положения статьи можно использовать в практике управления предприятиями и организациями различных форм собственности.

Ключевые слова: предприятия, организации, потребительская кооперация, управление, финансовая подсистема, система управления, финансовый результат, финансовые потоки.

I. Melnik, Cand. Econ. Sci., Docent (Lviv Trade and Economic University); **I. Titarenko** (Poltava University of Economics and Trade). **Financial enterprises and subsystem consumer cooperation organizations: the nature, place and significance in the management of their effectiveness.**

Summary. Purpose. The purpose of the article is to determine the place and role of the financial subsystem in the overall enterprise system and its impact on the efficiency of its operations and management features of it; determining the nature of the enterprise as a system, its components, which, discussed in more detail a number of categories of theories and systems of the organization, allowing to identify and establish the relationship between concepts such as the organization, system and company. **Methodology of research.** The solution of these problems in an article carried by such scientific and special research methods: analysis and synthesis, generalization and systematization, the dialectical approach. **Findings.** The place and role of the financial subsystem in the overall enterprise system and its impact on the efficiency of its operations, including those that relate to the system of consumer cooperatives, and management features of it; defines the essence of the enterprise as a system, its components have been identified and established the relationship between concepts such as the organization, system and company. **Practical value.** The article substantiates that the relation-

ships that are formed and carried out both outside and inside the company, certain indirect means. For enterprises, this means that a set of relations to the process of production, distribution, exchange and consumption involve the use of financial resources. The solution of these problems and helps to properly formed and managed the financial sub-system enterprise, and management of this system creates all conditions for the effective exposure to financial performance. Main scientific article can be used in the practice of business management and organizations of various forms of ownership.

Keywords: *businesses, organizations, consumer cooperatives, the management, the financial sub-system, management system, financial results, financial flows.*